

Alternatieve vragen bij zinnen

Deze vragen zijn bedoeld als controle na lectuur.

1. Opdracht i.p.v. het vroegere 'verklaar de naamval'

a) Geef de vorm van elk(e) onderstreept(e) woord(groep).

b) Geef de (syntactische) functie ervan. Geef bij bijwoordelijke bepalingen zonder vz. ook de rol.

c) Bepaal waarbij het woord / de woordgroep hoort.

Deze vraag is toepasbaar op eender welke tekst.

'Geef de (syntactische) functie' is een alternatieve formulering voor 'Verklaar de naamval'.

In de volgende vraag wordt syntaxis 'opengetrokken': niet enkel syntaxis van de naamvallen komt daarin aan bod, maar ook bv. bijzinnen, het gezegde van hoofd- of bijzin worden erin bevraagd. Daarin wordt m.a.w. niet vanuit naamvallen, maar vanuit functies gedacht.

2. Geef de functie van elk onderstreept zinsdeel(stuk). Geef bij bijwoordelijke bepalingen ook de rol als het geen vz.-groep is.

Ceterum Nero usus est patriae ruinis exstruxitque domum, in qua haud proinde gemmae et aurum miraculo essent, solita pridem et luxu vulgata, quam arva et stagna et in modum solitudinum hinc silvae, inde aperta spatia et prospectus, magistris et machinatoribus Severo et Celere, quibus ingenium et audacia erat etiam, quae natura denegavisset, per artem temptare et viribus principis illudere.

(Tacitus, Annales XV 42.1)

Overigens heeft Nero de ruïnes van het vaderland gebruikt om een paleis te laten bouwen waarin niet zozeer de juwelen en het goud verbazing wekten, omdat die al gewoon geworden waren en door spilzucht algemeen verbreid. Nee, eerder het bouwland en de vijvers en de bossen enerzijds als reservaten en anderzijds de open terreinen en vergezichten. Ontwerpers en uitvoerders waren Severus en Celer die het talent en de durf hadden om ook dat wat de natuur onmogelijk gemaakt had door techniek te tarten en de middelen van de keizer kwistig te gebruiken.

Antwoorden:

Nero: onderwerp bij *usus est*

usus est: gezegde (van de eerste hoofdzin)

patriae ruinis: voorwerp bij *usus est*

in qua: bijwoordelijke bepaling bij *miraculo essent*

aperta: bijvoeglijke bepaling bij *spatia*

quibus ingenium et audacia erat etiam, quae natura denegavisset, per artem temptare et viribus principis illudere: bijvoeglijke bepaling bij *Severo et Celere*

3. Geef het volledige gevraagde zinsdeel/zinsdeelstuk.

Bv. (op basis van het tekstfragment uit de vorige vraag):

- geef het onderwerp bij *usus est*.

- geef het lijdend voorwerp van *exstruxit*.

Antwoorden:

onderwerp bij *usus est*

=> Nero

lijdend voorwerp van *exstruxit*

=> *domum, in qua haud proinde gemmae et aurum miraculo essent, solita pridem et luxu vulgata, quam arva et stagna et in modum solitudinum hinc silvae, inde aperta spatia et prospectus*

De twee vorige vragen zijn elkaars spiegelbeeld.

4. Zinsdelen en zinsdeelstukken

a) Verdeel de hoofdzin in zinsdelen en geef de functie van elk zinsdeel.

b) Ga in de hele zin (ook in eventuele bijzinnen) op zoek naar de zinsdeelstukken bij een kern. Trek daarbij telkens een pijl naar de kern.

Polliceor hoc vobis, patres conscripti, tantam in nobis consulibus fore diligentiam, tantam in vobis auctoritatem, tantam in equitibus Romanis virtutem, tantam in omnibus bonis consensionem, ut Catilinae profectio omnia patefacta, illustrata, oppressa, vindicata esse videatis.

(Cicero, Eerste Catilinarische rede § 32)

Ik beloof u dit, heren senatoren, dat er zo'n grote nauwgezetheid zal zijn bij ons consuls, zo'n groot gezag bij u, zo'n grote dapperheid bij de Romeinse ridders, zo'n grote eensgezindheid bij alle goede mensen, dat u zult zien dat door het vertrek van Catilina alles onthuld, aan het licht gebracht, onderdrukt, bestraft is.

(vertaling uit de docentenhandleiding bij *Quo usque tandem ...*, Hermaion, 1998)

opm.: voor 'hoc' hoef je deze vraag niet te beantwoorden; het is een voorlopig zinsdeel.

a) Polliceor / hoc / vobis, / patres conscripti, / tantam in nobis consulibus fore diligentiam, tantam in vobis auctoritatem, tantam in equitibus Romanis virtutem, tantam in omnibus bonis consensionem, ut Catilinae profectio omnia patefacta, illustrata, oppressa, vindicata esse videatis.

Polliceor: gezegde

vobis: meewerkend voorwerp (bij *Polliceor*)

patres conscripti: aanspreking

tantam in nobis consulibus fore diligentiam, tantam in vobis auctoritatem, tantam in equitibus Romanis virtutem, tantam in omnibus bonis consensionem, ut Catilinae profectio omnia patefacta, illustrata, oppressa, vindicata esse videatis: lijdend voorwerp (bij *Polliceor*)

b)

Polliceor hoc vobis, patres conscripti, tantam in nobis consulibus fore diligentiam, tantam in vobis auctoritatem,

tantam in equitibus Romanis virtutem, tantam in omnibus bonis consensionem, ut Catilinae profectio omnia patefacta, illustrata,

oppressa, vindicata esse videatis.

5. Dominantenketting

Een dominantenketting geeft de afhankelijkheid aan totdat je uitkomt bij het gezegde van de hoofdzin.

Curius, / ubi intellegit quantum periculum consuli impendat, / propere / per Fulviam / Ciceroni / dolum qui parabatur, / enuntiat.

(Wanneer Curius begrijpt welk groot gevaar de consul bedreigt, verklapt hij haastig via Fulvia aan Cicero de valstrik die werd voorbereid.)

a. Geef de dominantenketting van *qui*:

Qui bij *parabatur* - *Qui* *parabatur* bij *dolum* - *dolum* *qui* *parabatur* bij *enuntiat*

b. Geef de dominantenketting van *quantum*:

Quantum bij *periculum* - *quantum* *periculum* bij *impedat* - *quantum* ... *impendat* bij *intellegit* - *ubi* ... *impendat* bij *enuntiat*

8. Maak een schematische voorstelling van de (syntactische structuur van de) volgende zin met behoud van de woordvolgorde.

Deze opdracht is vooral geschikt bij complex samengestelde zinnen. Kijk voor richtlijnen ook in het document 'visualisatie'.

Hieronder een voorbeeld uit 'De bello Gallico'. De grafische voorstelling is verschillend naargelang de gebruikte leesmethode.

Caesar ab decimae legionis cohortatione ad dextrum cornu profectus, ubi suos urgeri, signisque in unum locum collatis, duodecimae legionis confertos milites sibi ipsos ad pugnam esse impedimento vidit, quartae cohortis omnibus centurionibus occisis signiferoque interfecto, signo amisso, reliquarum cohortium omnibus fere centurionibus aut vulneratis aut occisis, in his primipilo Publio Sextio Baculo, fortissimo viro, multis gravibusque vulneribus confecto, ut iam se sustinere non posset, reliquos esse tardiores et nonnullos a novissimis desertores proelio excedere ac tela vitare, hostes neque a fronte ex inferiore loco subeuntes intermittere et ab utroque latere instare et rem esse in angusto vidit, neque ullum esse subsidium quod submitti posset, scuto ab novissimis uni militi detracto, quod ipse eo sine scuto venerat, in primam aciem processit, centurionibusque nominatim appellatis, reliquos cohortatus milites, signa inferre et manipulos laxare iussit, quo facilius gladiis uti possent.

(uit Caesar, De bello Gallico II.25)

Na het aanvuren van het tiende legioen was Caesar vertrokken naar de rechtervleugel. Daar zag hij dat zijn mensen in het nauw werden gebracht en dat de soldaten van het twaalfde legioen hun veldtekens op één punt bijeen hadden gezet en dicht opeen stonden, waardoor ze elkaar in de weg zaten bij het vechten. Van het vierde cohort waren alle centurio's gesneuveld en was een vaandeldrager gedood met verlies van het veldteken. Van de andere cohorten waren bijna alle centurio's gewond of gedood, onder wie de oppercenturio Publius Sextius Baculus, een bijzonder dapper man, die door vele zware verwondingen zo gebroken was dat hij niet meer op zijn benen kon staan. De rest begon al minder snel te reageren, zag Caesar, en sommige mensen in de achterste gelederen dachten dat ze in de steek gelaten werden. Ze wilden weggaan uit het gevecht en buiten schot raken. De vijand bleef intussen onophoudelijk aan de voorzijde opkomen vanaf het lagere terrein en aan beide zijanten druk uitoefenen. De situatie was kritiek, en er was geen reserve die nog ter versterking gestuurd kon worden.

Caesar pakte van een soldaat in de achterste gelederen het schild af (zelf was hij namelijk zonder schild gekomen) en ging naar voren tot in de eerste slaglinie. Daar sprak hij alle centurio's aan bij hun naam en riep hij de andere soldaten op om de veldtekens weer voorwaarts te dragen en de gevechtsformaties losser te maken, waardoor men gemakkelijker met het zwaard kon werken.

(vertaling Vincent Hunink, 1997)

Caesar ...

ab decimae legionis cohortatione ad dextrum cornu profectus
ubi ...

suos urgeri

signisque in unum locum collatis

duodecimae legionis confertos milites sibi ipsos ad pugnam esse impedimento

... vidit

quartae cohortis omnibus centurionibus occisis
signiferoque interfecto,
signo amisso,
reliquarum cohortium omnibus fere centurionibus aut
vulneratis aut occisis,
in his primipilo Publio Sextio Baculo, fortissimo viro,
multis gravibusque vulneribus confecto
ut iam ...

se sustinere

... non posset

reliquos esse tardiores
et nonnullos a novissimis desertores proelio excedere
ac tela vitare,
hostes neque ...

a fronte ex inferiore loco subeuntes

... intermittere
et ab utroque latere instare
et rem esse in angusto

vidit

neque ullum esse subsidium

quod submitti posset

scuto ab novissimis uni militi detracto

quod ipse eo sine scuto venerat

... in primam aciem processit

centurionibusque nominatim appellatis
reliquos cohortatus milites
signa inferre et manipulos laxare

iussit

quo facilius ...

gladiis uti

... possent.